

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра теорії і методики початкової освіти

СИЛАБУС

нормативного освітнього компонента

ГУМАНІЗАЦІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЗАЦІЯ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У

ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

підготовки магістра

спеціальності 013 Початкова освіта

освітньо-професійної програми Початкова освіта

Силабус освітнього компонента «ГУМАНІЗАЦІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЗАЦІЯ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ» підготовки *магістра*, галузі знань *01 Освіта / Педагогіка*, спеціальності *013 Початкова освіта*, за освітньо-професійною програмою *Початкова освіта*

Розробник: Пріма Р.М., професор, завідувачка кафедри теорії і методики початкової освіти, доктор педагогічних наук

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

Пріма Д.А.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри теорії і методики початкової освіти
протокол № 1 від 29.08.2022 р.

Завідувач кафедри

Пріма Р. М.

ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	01 Освіта/Педагогіка 013 Початкова освіта Початкова освіта Магістр	Нормативна
Кількість годин/кредитів <u>120 / 4</u>		Рік навчання – 2-ий
		Семестр – 3-ий
ІНДЗ: =		Лекції – 16 год.
		Практичні (семінарські) – 14 год.
		Самостійна робота – 82 год.
	Консультації – 8 год.	
	Форма контролю: екзамен	

II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Прізвище, ім'я та по батькові
Науковий ступінь
Вчене звання
Посада

Пріма Раїса Миколаївна
доктор педагогічних наук
професор
завідувач кафедри теорії і методики
початкової освіти

Контактний телефон
Електронна пошта

066-700-83-44
primar@ukr.net,
Prima.Raisa@vnu.edu.ua

Дні занять

відповідно до розкладу
<http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Анотація курсу. Освітній компонент (ОК 13) «Гуманізація та технологізація виховного процесу у закладі вищої освіти» складений відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра, галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка, спеціальності 013 Початкова освіта.

У сучасних умовах розвитку системи освіти в Україні гуманізація є одним із принципів її реформування, суть якого полягає «в утвердженні людини як найвищої соціальної цінності, найповнішому розкритті її здібностей та задоволенні різноманітних освітніх потреб, забезпеченні пріоритетності загальнолюдських цінностей, гармонії стосунків людини і навколишнього середовища, суспільства і природи».

Гуманізація – домінанта нового педагогічного мислення, що змінює погляд на людину як на головну цінність, на характер і суть навчально-виховного процесу, в якому і педагоги, і вихованці – суб'єкти розвитку своєї творчої індивідуальності. Технологізація – це певна проекція теорії та методики виховання на практику виховання, максимально індивідуалізована та психологічно обґрунтована.

2. Пререквізити. Постреквізити.

ОК «Гуманізація та технологізація виховного процесу у закладі вищої освіти» пов'язаний із загальною педагогікою, дидактикою, педагогічною майстерністю філософією і методологією.

ОК, для вивчення яких потрібні знання й уміння з ОК «Гуманізація та технологізація виховного процесу у закладі вищої освіти» є: «Аксіологія педагогічної освіти», «Теорія і методика викладання фахових педагогічних дисциплін», «Теорія і методологія науково-педагогічних досліджень».

3. Мета і завдання освітнього компонента.

Метою ОК «Гуманізація та технологізація виховного процесу у закладі вищої освіти» є осмислення магістрантами сутності гуманізації освіти як соціально-педагогічного феномену, розширення та поглиблення їхніх знань, оволодіння творчими вміннями щодо здійснення гуманістичної технології виховання.

Завдання вивчення ОК: сформувати у здобувачів вищої освіти систему знань щодо суті гуманізації виховного процесу у ЗВО, формування гуманістичних цінностей особистості студентів, гуманістичної спрямованості особистості вчителя-вихователя; особливості особистісно-гуманістичної орієнтації професійної діяльності; змісту та технології гуманізованого виховного процесу.

4. Результати навчання (компетентності):

Інтегральна компетентність	Здатність компетентно розв'язувати задачі дослідницького та / або інноваційного характеру у сфері початкової й вищої освіти
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 1. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
	ЗК 3. Здатність до гнучкості мислення, його абстрактності та критичності, аналізу й синтезу.
	ЗК 4. Здатність генерувати нові ідеї (креативність); виявляти ініціативу та підприємливість.
	ЗК 5. Здатність працювати в команді, приймати ефективні рішення у професійній діяльності, мотивувати людей до досягнення спільної мети
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	СК 1. Здатність реалізовувати концептуальні засади, цілі, завдання, принципи функціонування системи освіти в професійній діяльності у регіональному, загальнонаціональному вимірах, усвідомлювати та поцінювати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі.
	СК 4. Здатність застосовувати інформаційно-комунікаційні технології й цифрові освітні ресурси в організації освітнього, наукового і виробничого процесів у галузі початкової та вищої освіти.
	СК 6. Здатність інтегрувати знання й розв'язувати складні задачі, провадити дослідження та/або інноваційну діяльність з метою розвитку нових знань та процедур у сфері початкової й вищої освіти.
	СК 7. Здатність здійснювати моніторинг та оцінювати результати власної педагогічної діяльності, визначати перспективи професійного розвитку.

Програмні результати навчання (ПРН)	ПРН 1. Критично осмислювати та інтегрувати знання про концептуальні засади, цілі, завдання, принципи функціонування освіти (в тому числі початкової) в Україні у перебігу розв’язання складних задач у широких мультидисциплінарних контекстах.
	ПРН 2. Мати спеціалізовані уміння/навички розв’язання проблем початкової освіти, необхідні для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та процедур.
	ПРН 3. Вільно обговорювати результати професійної діяльності, досліджень та інноваційних проєктів у сфері початкової та вищої освіти державною та іноземною мовами усно і письмово.
	ПРН 7. Планувати, організувати і здійснювати наукові та прикладні дослідження у сфері початкової та вищої освіти; аналізувати, узагальнювати й презентувати результати дослідження; робити обґрунтовані висновки.
	ПРН 10. Засвідчувати вміння критично і абстрактно мислити, генерувати нові ідеї (креативність), дотримуватись етичних вимог у перебігу професійної діяльності у початковій та вищій школі.

Soft skills:

- **системне, аналітичне та критичне мислення** (здатність знаходити та аналізувати факти, події, зміни, визначати пріоритетні та другорядні елементи у системі);
- **комунікативні навички** (готовність до вільної комунікації з учасниками освітнього процесу);
- **навички командної роботи** (здатність до роботи з оточуючими людьми, до ведення – переговорів, до досягнення компромісів);
- **лідерство** (здатність очолити групу, вести її за собою, нести відповідальність за колективну діяльність, у т.ч. за невдачі);
- **креативність, оригінальність та ініціативність** (здатність генерувати нові ідеї, варіативність мислення, свобода);
- **гнучкість і адаптивність** (здатність адаптуватися до умов, що швидко змінюються та є непередбачуваними, вміння оперативно вирішувати освітні завдання в кризових умовах).

Методи навчання:

- *словесні*: лекція із застосуванням комп’ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація, платформа Zoom, Office 365), розповідь, пояснення, бесіда, інструктаж, робота з підручником/книгою, робота з інтернет-джерелами, робота з навчально-методичними й науково-інформаційними джерелами;
- *наочні*: ілюстрування, демонстрування, спостереження;
- *практичні*: розв’язування задач/кейсів, вправи, дослідні роботи, завдання, звіти, проєкт, проблемне навчання.

Примітка: науково-педагогічні працівники можуть доповнити перелік методів навчання відповідно до змісту ОК.

5. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекції	Практ.	Самост робота	Конс.	*Форми, **методи оцінювання/ Бали
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади гуманізації та технологізації виховного процесу у ЗВО Тема 1. Гуманізація виховного процесу як соціально-педагогічна проблема.	15	2	2	10	1	УЮ – 3 б. ЗД – 3 б.
Тема 2. Ідеї гуманізації освіти та виховання в історії педагогіки	13	2		10	1	УЮ – 3 б. ЗД – 3 б.
Тема 3. Сучасні виховні системи і технології виховання	15	2	2	10	1	УЮ – 3 б. МСК – 3 б.
Тема 4. Гуманістична спрямованість особистості педагога-вихователя	15	2	2	10	1	УФО – 3 б. ЗД – 3 б.
Тема 5. Творчий характер виховної діяльності як умова її гуманізації та технологізації	15	2	2	10	1	ПФО – 3 б. ЗД – 3 б.
Разом за змістовим модулем 1	73	10	8	50	5	30 б.
Змістовий модуль 2. Шляхи гуманізації та технологізації виховного процесу у ЗВО. Тема 6. Сучасні парадигми вищої освіти: гуманізація та гуманітаризація освіти. Фундаменталізація та індивідуалізація підготовки фахівців із вищою освітою.	15	2	2	10	1	УФО – 3 б.
Тема 7. Особистісно-діяльнісний підхід як провідна стратегія гуманізації виховного процесу	15	2	2	10	1	ЗД – 3 б.
Тема 8. Гуманізація навчально-виховного середовища як основа педагогічного спілкування у ЗВО	17	2	2	12	1	ДР – 2 б. ТВПР – 2 б.
Разом за змістовим модулем 2	47	6	6	32	3	10 б.
Модульна контрольна робота 1						Т – 30 б.
Модульна контрольна робота 2						Т – 30 б.
Всього годин / Балів	120	16	14	82	8	100 б.

* Форми оцінювання: усна (У), письмова (П).

**** Методи оцінювання:** УІО/ПІО – усне/письмове індивідуальне опитування, УФО/ПФО – усне/письмове фронтальне опитування, Т – тестування, МКР – модульна контрольна робота, МПК – метод програмованого контролю, МПШВР/ЗД – метод практичної перевірки вправ/завдань, МСК – метод самоконтролю, МСО – метод самооцінки.

Примітка: Moodle, Zoom, Meet – може застосовуватися одна з платформ або їхній симбіоз для здобувачів освіти з індивідуальним планом навчання та/або під час реалізації освітнього процесу в Університеті в дистанційному режимі, відповідно до Положення про електронний курс освітнього компонента у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, Положення про дистанційне навчання у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, наказів ректора.

6. Завдання для самостійного опрацювання

№ з/п	Питання для самостійного опрацювання	Кількість годин
1	Принцип гуманізації виховання. Шляхи реформування виховної діяльності ЗНЗ на засадах гуманізації і технологізації	10
2	Вивчити (за вибором) 2-3 праці відомих вітчизняних та закордонних мислителів, педагогів минулого про гуманізацію виховання, гуманну особистість учителя-вихователя та підготувати реферативне повідомлення.	10
3	Проаналізувати (за вибором) 2-3 роботи сучасних педагогів-новаторів із позиції вирішеннями проблеми гуманізації виховання. К.Д.Ушинський про гуманізацію виховання. І.Огієнко про гуманізацію навчально-виховного процесу. Гуманна школа Ш.Амонашвілі	10
4	Проаналізувати (за вибором) сучасні виховні системи, акцентуючи увагу на їх провідних гуманістичних ідеях, та підготувати реферативне повідомлення.	10
5	Змістова характеристика ціннісних орієнтацій, мотивів та якостей гуманної особистості педагога-вихователя. Аналіз виховної діяльності педагогів-новаторів та особливостей їхніх особистісних гуманістичних настанов.	10
6	Педагогічна техніка як практичний рівень реалізації педагогічної творчості. Педагогічна імпровізація та творча індивідуалізація вчителя-вихователя.	10
7	Ідеї гуманізації та гуманітаризації в сучасній педагогічній практиці. Гуманізація освіти як передумова виховання толерантності студентів. Індивідуалізація освіти як шлях формування конкурентоздатного фахівця.	10
8	Методичні аспекти гуманізації вищої освіти. Особистісно-діяльнісний підхід як стратегія управління й самоуправління у виховному процесі. Умови гуманізації педагогічного спілкування у процесі виховання дітей. Товариськість як властивість особистості вчителя-вихователя.	12
	Всього годин	82

IV. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика освітнього компонента. Оцінювання знань здобувачів освіти з ОК «Теорія і методика викладання фахових педагогічних дисциплін» здійснюється на основі результатів поточного і підсумкового контролю навчальних досягнень здобувачів освіти відповідно до [Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки](#).

Завдання поточного контролю – перевірка навчальних досягнень здобувачів освіти. Завдання підсумкового модульного контролю – перевірка розуміння і засвоєння здобувачами освіти програмового матеріалу загалом, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання засвоєних знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми ОК тощо. Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою: 40 балів – поточне оцінювання, 60 балів – підсумкове оцінювання.

Поточний контроль здійснено під час проведення практичних занять і має за мету перевірку рівня підготовленості здобувачів освіти до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується в різних формах, зокрема усне опитування, фронтальне письмове опитування, виступи на практичних заняттях, самоконтроль, самооцінювання, перевірка результатів виконання різноманітних творчих завдань, контроль засвоєння того навчального матеріалу, який заплановано на самостійне опрацювання здобувачем вищої освіти тощо.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за критеріями подано у таблиці 1 силабуса освітнього компонента. Результат самостійної роботи здобувачів освіти оцінюється на практичних заняттях із відповідної теми. За активність на заняттях здобувач освіти може додатково отримати до 20 % максимального поточного балу, однак при цьому сума поточних балів за семестр не повинна перевищувати 40 балів.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання здобувача вищої освіти у формі складання екзамену. Підсумкова семестрова оцінка з освітнього компонента виставляється без складання іспиту за результатами поточного і модульного контролю у випадку, якщо здобувач освіти успішно виконав усі завдання, передбачені силабусом, і набрав при цьому не менше як 75 балів. Така оцінка виставляється в день проведення екзамену в присутності здобувача освіти за його згодою.

Таблиця 1

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти під час аудиторних (практичних) занять

К-сть балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень
2	Здобувач/здобувачка освіти засвідчив/-ла осмислене розуміння теоретичних і практичних положень, матеріал висвітлює правильно, чітко, логічно, послідовно. Здобувач/здобувачка освіти вільно оперує науковою термінологією, системно усвідомлює нові для нього/неї факти, поняття, терміни, аргументовано висловлює власну думку, використовуючи основну та додаткову літературу; здатний до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, проведення досліджень на відповідному рівні. Здобувач/здобувачка освіти володіє загальними та спеціальними компетентностями, уміє інтегрувати знання й розв'язувати складні задачі, провадити дослідження та/або інноваційну діяльність з метою розвитку нових знань та процедур у сфері початкової й вищої освіти. Знання, вміння, навички, компетентності здобувача/здобувачки освіти відповідають очікуваним результатам навчання.

1,5	Здобувач/здобувачка освіти володіє системними знаннями, вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, добре володіє термінологією, опрацював/-ла основну та додаткову рекомендовану літературу, вміє аналізувати, встановлювати суттєві зв'язки між явищами та фактами, наводити власні приклади, робити висновки. Відповідь в цілому логічно обґрунтована, повна, проте наявні окремі несуттєві помилки, неточності. Практичні завдання виконано на достатньому рівні.
1	Здобувач/здобувачка освіти виявляє часткове розуміння основних положень теоретичного матеріалу, нездатний/-а до обґрунтування та аргументації відповіді, недостатньо володіє категорійним апаратом, не використовує додаткову літературу. Практичні завдання виконано, проте наявні помилки, неточності.
0,5	Здобувач/здобувачка освіти має фрагментарні знання, здатний/-а відтворити меншу частину навчального матеріалу, під час відповіді припускається суттєвих фактичних помилок. Практичні завдання виконано, проте наявна значна кількість помилок і неточностей.
0	Здобувач/здобувачка освіти не володіє навчальним матеріалом, не розуміє змісту теоретичних питань і практичних завдань.

Здобувачам освіти, які брали участь у роботі конференцій, семінарів, підготовці наукових публікацій, конкурсах студентських наукових робіт, тощо й досягли значних результатів, може бути присуджено додаткові (бонусні) бали, які зараховуються як результати поточного контролю з відповідного ОК:

виступ із доповіддю на секційному засіданні конференції, участь у майстер-класі – 5 балів;

підготовка наукової публікації у збірнику тез – 3 бали, у фаховому журналі – 5 балів;

- призове місце у II етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт – 20 балів (10 балів за наукову роботу, 10 балів за додатки до роботи (навчальні посібники, електронні та друковані матеріали).

Порядок присудження додаткових балів затверджено на засіданні кафедри теорії і методики початкової освіти (витяг із протоколу засідання кафедри № 1 від 29.08.2022).

Політика щодо відвідування занять

Відвідування занять дає можливість отримати задекларовані загальні та фахові компетентності, вчасно та якісно виконати завдання. Відвідування занять є обов'язковим. Якщо здобувач/здобувачка освіти відсутній/-я з поважних причин (хвороба, працевлаштування за фахом, навчання з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти, міжнародне стажування, технічна проблема й неможливість приєднатися до дистанційного заняття і т. ін.), він/вона може скласти викладачеві пропущений матеріал у день консультації викладача відповідно до графіка, затвердженого на засіданні кафедри теорії і методики початкової освіти.

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Перескладання будь-яких видів робіт, передбачених силабусом освітнього компонента, з метою підвищення підсумкової модульної оцінки не дозволяється. Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив/-ла впродовж семестру (з поважних причин), таким чином покращити свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. Заборгованість із модуля повинна бути ліквідована здобувачем у позааудиторний час до початку підсумкового контролю з наступного модуля. Кінцевий термін ліквідації заборгованості з модульного контролю обмежується початком заліково-

екзаменаційної сесії. Повторне складання екзаменів допускається не більше як два рази з кожного освітнього компонента: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Політика щодо академічної доброчесності

Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності відповідно до норм загальнолюдських та європейських цінностей, Конституції України, Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про запобігання корупції», Цивільного Кодексу України, Статуту Волинського національного університету імені Лесі Українки. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- посилання на джерела інформації під час виконання мультимедійних презентацій, виконання проєктів, написання тез, виступів тощо;
- надання достовірної інформації про результати власної освітньої (наукової, методичної) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача вищої освіти є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Списування під час контрольних та самостійних робіт, іспиту заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких фактів – реагування відповідно до [Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки](#).

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПП, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають і освітньому компоненту в цілому, і його окремому розділу, темі (темам), які передбачені програмою (силабусом) освітнього компонента. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передує семестру початку вивчення освітнього компонента, або першого місяця від початку семестру, враховуючи ймовірність непідтвердження здобувачем результатів такого навчання ([Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки](#)).

V. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Формою підсумкового контролю є іспит, що проводиться у вигляді тестування. Тестові завдання сформовані за темами, передбаченими структурою освітнього компонента, і складаються з чотирьох варіантів відповіді, один із яких правильний. Наприклад:

VI. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90–100	Відмінно	A	відмінне виконання
82–89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75–81	Добре	C	загалом хороша робота
67–74	Задовільно	D	непогано
60–66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1–59	Незадовільно	Fx	Необхідне перескладання

VII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

Основна

1. Андрущенко В. Освіта має плекати духовність. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія: 36. наукових праць. Випуск 11(24). К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. С. 7.
2. Балл Г. О. Орієнтири сучасного гуманізму (в суспільній, освітній, психологічній сферах): Видання друге, доповнене. Житомир: ПП «Рута», Видавництво «Волинь», 2008. с. 50.
3. Баран Л.М., Баран Р.Т., Власова О.П., Власова Т.І., Грабовська І.М., Купцова Т.А. Проблеми гуманізації освіти в контексті трансформації вищої школи України: монографія. Д.: АРТ-ПРЕС, 2008. 232 с.
4. Баранівський В. Ф. Духовність особистості в системі сучасних суспільних відносин. К.: НВТ «Правник». НАВСУ, 2008. С. 128.
5. Бех І. Д. Виховання особистості : підручник. К.: Либідь, 2008. 848 с.
6. Бех І.Д. Гуманістична педагогіка у траєкторії виховання особистості Виховання і культура. 2002. №1. С.9-13.
7. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: Монографія /В. Ю. Биков. К.: Атіка, 2009. 684 с.
8. Буяльська Т. Гуманізація освіти – вичерпане гасло і (не) виконане завдання? Освіта. 21-28 червня. 2006. С. 4-5.
9. Волошин В.В. Основні шляхи гуманізації та гуманітаризації навчально-виховного процесу в професійно-технічних навчальних закладах України. Наук-метод. зб.: Нові технології і навчання. Вип.: 24, 2008. С. 128-131.

10. Гончаренко С., Мальований Ю. Гуманізація і гуманітаризація освіти. Шлях освіти. 2001. №2. С.2 - 56; №3 С.2 - 8.
11. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008.
12. Коберник О.М. Теорія і методика психолого-педагогічного проектування виховного процесу в школі. К.: Науковий світ, 2001. 182с.
13. Коберник О.М. Управління виховним процесом у загальноосвітньому навчальному закладі. К.: Науковий світ, 2003. 217 с.
14. Колеснікова І. А. Про критерії гуманізації освіти. Гуманізація освіти: Теорія. Практика. СПб, 2004.
15. Корольов Б. І. Вища школа України на зламі епох. Вища освіта України в умовах трансформації суспільства: стан, проблеми, тенденції розвитку, 1991-2006 рр.: Наук.-допом. бібліогр. покажч. К., 2008. с. 19.
16. Князева Т. М., Дейнека В. О. Гуманізація українського суспільства та сучасні проблеми вищої освіти. // IX Міжнародна науково-практична конференція «Гуманізм та освіта» (електронне видання матеріалів) КІВЦ ВНТУ, 2008 // <http://conf.vstu.edu.ua/humed/2008/txt/Dejneka.php>
17. Кулюткін Ю. Н. Ціннісні орієнтири і когнітивні структури в діяльності учителя. Самара: Вид-во СамГПУ, 2002. 400 с.
18. Пріма Р.М. Професійна підготовка майбутнього вчителя початкової школи: стратегія змін. «Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки». Миколаїв, 2019. С.186-194.
19. Психологія і педагогіка життєтворчості: Навчально-методичний посібник (ред. рада: В.Даній (голова), Г.М.Несен (заст. голови), Л.В.Сохань, І.Т.Єрмаков (наук. ред). та ін. К., 1996. 792 с.
20. Романенко М. І. Гуманізація освіти: концептуальні проблеми та практичний досвід: Наукова монографія. Дніпропетровськ: Промінь, 2001.
21. Сидоренко О. Проблеми гуманізації та гуманітаризації в освітній реформі в Україні // Вища освіта України. 2001. № 2. С. 63-67.
22. Сидоренко Т. Творчість у діяльності вчителя. Рідна школа. 2001. №5. С.55-57.
23. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості вчителя: Навчальний посібник. К.: ІСДОУ, 2004. 112 с.

Додаткова

24. Пріма Р.М., Пріма Д.А. Реформування вищої освіти в Україні: тенденції та перспективи. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький :РДВ ЦДПУ ім. В.В. Винниченка. Вип.190.

2020, с.34-38.

25. Уліщенко, Андрій. Розвиток креативних якостей педагога в системі підвищення кваліфікації. Освіта і управління. 2009. № 1. С. 126-130. Библиогр.: с. 130

Електронні ресурси

1. Міністерство освіти і науки України [Електронний ресурс]: веб-сайт. режим доступу до журн. : <http://www.mon.gov.ua/> (назва з екрану).
2. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка [Електронний ресурс] : веб-сайт. режим доступу до журн.: <http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/title4.php3> (назва з екрану).
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс]: веб- сайт. режим доступу до журн. : www.nbuv.gov.ua (назва з екрану).
4. Освітній портал™ – освіта в Україні, освіта за кордоном [Електронний ресурс]: веб- сайт. режим доступу до журн. : <http://www.osvita.org.ua> (назва з екрану).
5. Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки від 14 лютого 2022 року. URL: <http://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/03/polozhennya-pro-antyplagiat.pdf>